

*selaginoides* STERNB., *Lepidodendron simile* KIDSTON a *Lepidocarpon* sp., dále se vyskytuje přesličkovité rostliny: *Calamites palaeaceus* STUR, *Calamites schuetzeiformis* (KIDSTON) JONGM., *Calamites suckowii* BRONGN. a *Sphenophyllum cuneifolium* STERNB. Vzácně se vyskytuje izolované lístky pteridospermy *Paripteris gigantea* (STERNB.) GOTTHAN.

Výše, asi do 1 m nad slojí je společenstvo bohatší – *Lepidodendron aculeatum* STERNB., *Lepidodendron simile* KIDSTON, *Lepidofloios acerosus* LINDLEY et HUTTON, *Lepidocarpon* sp., *Lepidostrobus* sp., *Calamites* sp., *Calamostachys* sp., *Sphenophyllum cuneifolium* STERNB., větší úlomky výjfů kapradin *Pecopteris plumosa* (ARTIS) a *Pecopteris miltonii* (ARTIS), dále hojně pteridospermy: *Mariopteris muricata* (SCHLOTH.), *Neuropteris obliqua* (BRONGN.), *Sphenopteris schatzlarense* STUR, *Palmatopte-*

*ris furcata* (BRONGN.) *Eusphenopteris obtusiloba* (BRONGN.) Novik, *Eusphenopteris sauveuri* (CRÉPIN) Novik.

Toto společenstvo se směrem do nadloží stává chudším. Stále převládá *Paripteris gigantea* (STERNB.) Gothan a *Mariopteris muricata* (SCHLOTH.). V hrubozrnných pískovcích a slepencích v nadloží těchto poloh byly zjištěny neurčitelné otisky kmenů.

Tyto sběry byly umožněny díky těžbě uhlí v popisovaných lomech, kterou provádí společnost GEMEC UNION Začleř, a. s. Doufáme, že v r. 2001 bude možno tyto sběry ještě doplnit.

#### Literatura:

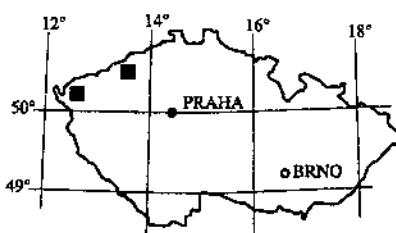
TÁSLER, R. et al. (1979): Geologie české části vnitrosudecké pánve. – Ústř. úst. geol. Praha.

## ANCHITHERIUM AURELIANENSE (EQUIDAE, MAMMALIA) Z LOKALIT SEVEROZÁPADNÍCH ČECH Anchitherium aurelianense (Equidae, Mammalia) from localities in northwest Bohemia

JARMILA UHLÍŘOVÁ

Univerzita Karlova v Praze, Ústav geologie a paleontologie, Přírodovědecká fakulta, Albertov 6, 128 43 Praha 2

(02-33 Chomutov, 11-14 Cheb)



**Key words:** Miocene, Northwest Bohemia, Anchitherium, Equidae, Osteometry

**Abstract:** This paper concerns the treatment of the osteological finds from Miocene localities: Dolnice near Cheb (MN 4b), Ahníkov-Merkur (MN 3a) and Františkovy Lázně (MN 5).

*Anchitherium* was a medium-sized three-finger horse with brachiodontal dentition, which inhabited forest territories and lived on soft nourishment. The osteological material contains separate teeth as well as complete rows of teeth on fragments of jaw-bones and also parts of skeleton. These are mostly limb bones and are very well-preserved. There is a unique find of part of a skeleton of rear extremity including small hoofs (phalanx III).

The osteological material was processed osteometrically. I have measured teeth and the bones of extremities. The obtained data have been processed statistically.

I have compared the obtained data from all localities both with each other and with the data from available literature.

Příspěvek je abstraktem připravované rozsáhlejší práce. Týká se zpracování osteologických nálezů druhu *Anchitherium aurelianense* (Equidae) z lokalit Dolnice u Chebu,

Ahníkov-Merkur a Františkovy Lázně. Osteologický materiál pochází ze sběrů profesora O. Fejfarra a pracovníků dolů, část nálezů je uložena v paleontologických sbírkách Národního muzea v Praze.

**Familia:** Equidae GRAY 1821

**Subfamilia:** Anchitheriinae LEIDY 1869

**Genus:** Anchitherium H. v. MEYER 1844

**Species:** Anchitherium aurelianense (CUVIER 1812)

Stratigrafické rozšíření: MN 3 – MN 6

Rod *Anchitherium* se poprvé objevuje v Severní Americe a během miocénu pronikl přes Beringovu úžinu na asijský kontinent a dále do Evropy. V Evropě se mu dobře dařilo a žil tam až do pliocénu. Jedná se o středně velkého tříprstého koně, který obýval lesní oblasti a živil se měkkou potravou. Jeho chrup je brachiodontní, zubní vzorec (horní i dolní čelist): I1-I3, C, P1-P4, M1-M3.

Uvedené lokality se nacházejí v severozápadních Čechách, v oblasti severočeského riftu.

Merkur – lokalita na okraji povrchového hnědouhelného dolu („Mostecká formace“), stáří eggenburg-orlean, biozóna MN 3a.

Dolnice 1–3 – lokality v okrajové facii západní části Chebské pánve, stáří spodní miocén, ottang, střední orlean, biozóna MN 4.

Františkovy Lázně – okrajová facie „cyprisové formace“ v Chebské pánvi, stáří spodní miocén, karpat, svrchní orlean, biozóna MN 5.

Osteologický materiál obsahuje izolované zuby i celé řady

zubů na fragmentech čelistí a také části skeletu. Nejčastěji se jedná o kosti končetin, které jsou dobře zachovány. Unikátním nálezem je část kostry zadní končetiny i s kopýtky (phal. III.).

Osteologický materiál byl osteometricky zpracován. U zubů horní i dolní čelisti jsem měřila základní rozměry (délka, šířka, výška) a to tak, aby mohly být výsledky porovnány s údaji jiných autorů. Kosti končetin jsem měřila podle osteometrického měření DURSTA (1926), jehož metodiku jsem si částečně upravila a používám ji při všech svých měřeních. Materiál jsem měřila elektronickým posuvným měřidlem s přesností 0,1 mm. Všechna měření jsem prováděla třikrát a vypočítala jsem možnou chybu a odchylku. Naměřené údaje jsem dále zpracovala statisticky (BMDP).

Naměřené údaje ze všech uvedených lokalit jsem srovnala jak mezi sebou, tak s údaji v dostupné literatuře. Nálezy z našich lokalit korespondují s nálezy na jiných evropských lokalitách.

## Literatura

- ABUSCH-SIEWERT, S. (1983): Gebismorphologische Untersuchungen an eurasiatischen Anchitherien (*Equidae, Mammalia*) unter besonderer Berücksichtigung der Fundstelle Sandelhausen. – Cour. Forsch. – Inst. Senckenberg, 62. Frankfurt a. Mein.  
 SANCHEZ, I. – M. – SALES, M. J. – MORALES, J. (1998): Systematic review of the genus *Anchitherium* in Spain. – Estud. Geol., 54 (1-2), 39–63. Madrid.  
 FEJFAR, O. – KVAČEK, Z. (1993): Excursion Nr. 3, Tertiary basins in Northwest Bohemia. – Paläontologische Gesellschaft, 63. Praha.

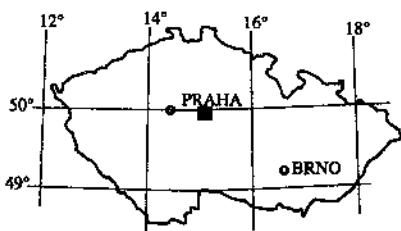
## POZNÁMKY K TAXONOMII A VÝSKYTU ÚSTŘICE *GRYPHAEOSTREA CANALICULATA* (J. SOWERBY, 1813) NA LOKALITĚ PLAŇANY U KOLÍNA (ČESKÁ KRÍDOVÁ PÁNEV)

Note on taxonomy and occurrence of the oyster *Gryphaeostrea canaliculata* (J. SOWERBY, 1813)  
at the locality Plaňany near Kolín (Bohemian Cretaceous Basin)

Bořivoj ZÁRUBA

Národní muzeum v Praze, Paleontologické oddělení, Václavské nám. 68, 115 79 Praha

(13–14 Nymburk)



**Key words:** Upper Cretaceous, Taxonomy, Bivalvia, Ostreacea, Bohemian Cretaceous Basin, Plaňany

**Abstract:** During the recent studies of a new oyster collection gathered in 2000 from the Plaňany quarry near Kolín (Upper Cretaceous), several specimens resembling the species *Gryphaeostrea canaliculata* (J. SOWERBY) have been identified. However, preliminary examinations of this material show that the specimens (left, originally attached valves) differ from this species in being considerably larger and possessing other distinctive morphological features, e. g., extraordinarily expressed lateral wing-like extensions. The results of detailed investigation of this interesting oyster will be summarized in a special paper.

Ústřice druhu *Gryphaeostrea canaliculata* byla popsána J. SOWERBYM (1813) a zařazena do rodu *Chama*. V roce 1829 ji však J. DE C. SOWERBY přeřadil do rodu *Gryphaea*. Mezitím však byl tento druh popsán S. NILSSONEM (1827) pod jménem *Ostrea lateralis*. A. E. REUSS (1846) a později i A. FRIČ (např. 1911) druhové označení *lateralis* převzali

avšak překombinovali jej do rodu *Exogyra*. Neobyčejně velká tvarová odlišnost levých a pravých misk tohoto druhu způsobila, že mnozí autoři později přiřazovali ploché pravé misky ke druhu *Ostrea lateralis* (případně *Exogyra lateralis*) a hluboce klenuté levé misky ke druhu *Ostrea canaliculata* (případně *Exogyra canaliculata*). Současné zařazení nomenklatorky platného druhu *canaliculata* do rodu *Gryphaeostrea* se jeví jako správné, a to jak na základě velikosti a směru protažení schránky, tak i výrazného klenutí levé misky, zobákovitého zahnutí jejího vrcholu s mírným vyhnutím k zadnímu okraji a polohy svalového vrtu v horní části schránky (STENZEL 1971, ZÁRUBA 1996).

Podkladem právě probíhajícího studia ústřic jsou jak materiály starých muzejních kolejek, tak i nové sběry, prováděné v současné době. V průběhu r. 2000 bylo studováno několik zajímavých souborů ústřic, nově získaných z řady lokalit především vývoje (např. Kutná Hora-Karlov, Mělník, lokality situované na výkopech plynovodu z okolí Koryčan a Kojetic aj.). Zvláště cenné se však ukázaly být materiály ústřic z lomu Plaňany u Kolína, kde byla dočasně odkryta křídová výplň rozsáhlé korytovité deprese skalního podloží a na jeho okolních elevačních částech i další velice zajímavé sedimentární sukcesy. Z nich nejvýznamnější se nacházela ve svrchní partií východní stěny 1. etáže (v její severní části) kde byla vyvinuta poloha vápnitých pískovců s koplrolity a glaukonitem, jenž obsahovala několik typů zajímavých mlžů, převážně však ústřic (blíže o litologii viz Žitt, tento časopis). Jedná se o druhově nepříliš